

Anne-Lise Ramsvig
Bioingeniør og seksjonsleder for Kurs og veiledning i Norsk kvalitetsforbedring av laboratorieundersøkelser (Noklus)

Laboratoriearbeid i helsestasjonene – et oversett område for kvalitetssikring

En kartlegging utført av Norsk kvalitetsforbedring av laboratorieundersøkelser (Noklus) viser at laborativirksomheten i den norske helsestasjons- og skolehelsetjenesten er betydelig, uten at tjenestene er tilstrekkelig kvalitetssikret.

Kommunene har plikt til å sikre god kvalitet i alle sine helsetjenester. Det mangler imidlertid kunnskap om omfanget av

Om studien

- Kartleggingen ble gjennomført i 2022 og omfattet hele landet. Studien ble publisert som en vitenskapelig artikkel i Sykepleien Forskning i oktober 2025 (1). Alle forfatterne av denne artikkelen er tilknyttet Noklus.

laboratoriearbeid ved helsestasjoner og i skolehelsetjenesten, samt hvilke tiltak som iverksettes for å kvalitetssikre denne virksomheten. Studien hadde som mål

å kartlegge omfanget av laborativirksomhet og undersøke graden av kvalitetssikring ved disse enhetene i Norge.

Metode og sentrale funn

I 2022 sendte Noklus ut 690 elektroniske spørreskjemaer til ledere ved helsestasjoner og i skolehelsetjenesten. Svarraten var 62 %, og av disse rapporterte 70 % at de har laborativirksomhet. Spesielt helsestasjoner for svangerskap, barsel og ungdom skiller seg ut med omfattende laborativarbeid. Analysene som utføres inkluderer urinstrimmeltest, innsending av urin til dyrkning, graviditetstest, klamydiatest, hemoglobin- og glukosemålinger samt venøs blodprøvetaking.

TABELL: Opplæring og rutiner for kvalitetssikring stratifisert etter type enhet. Tabellen er hentet fra (1) (CC BY 4.0).

		Alle enheter med laborativirksomhet (n = 303)		Svangerskap og barsel (n = 137)		Helsestasjon 0-5 år (n = 18)		Helsestasjon ungdom (n = 89)		Skolehelsestasjon (n = 59)	
	Svar-alternativ	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Laborativprosedyrer i opplæringsplan	Nei	125	41	55	40	4	22	38	43	28	48
	Ja	135	45	59	43	8	44	43	48	25	42
	Vet ikke	43	14	23	17	6	33	8	9	6	10
Skriftlige laborativprosedyrer	Nei	132	44	75	55	7	39	27	30	23	39
	Ja	140	46	45	33	6	33	57	64	32	54
	Vet ikke	31	10	17	12	5	28	5	6	4	7
Kvalitetskontroll	Nei	135	45	48	35	5	28	47	53	35	59
	Ja	96	32	59	43	7	39	18	20	12	20
	Vet ikke	72	24	30	22	6	33	24	27	12	20
Deltar på kurs i laborativarbeid	Aldri	210	69	89	65	9	50	65	73	47	80
	< 1 per år	49	16	24	18	3	17	17	19	5	9
	> 1 per år	44	15	24	18	6	33	7	8	7	12

Noklus

- Norsk kvalitetsforbedring av laboratorieundersøkelser (Noklus) arbeider for å forbedre kvaliteten ved medisinsk laboratorievirksomhet som drives i Norge, og å øke kunnskapen om korrekt rekvirering, utføring og tolkning av laboratorieanalyser. Nesten alle fastlegekontorer, legevakter, sykehjem og over 80 prosent av hjemmetjenesten deltar i Noklus. Noklus er til stede i hele landet og arbeider i både kommunale og private virksomheter.

Kartleggingen viser at kvalitetssikringen er mangelfull. Under halvparten av helsestasjonene har skriftlige laboratorieprosedyrer, og i snitt har bare 32 % kvalitetskontroller for instrumenter og metoder. 69 % har aldri deltatt på kurs om laboratoriearbeid, noe som ytterligere understreker behovet for systematisk opplæring og kvalitetssikring.

Styrken ved studien er det store og landsdekkende datagrunnlaget. Likevel må resultatene tolkes med forsiktighet, da svarene er selvrapporterte og det finnes en risiko for seleksjonsskjevhet.

Konklusjon og betydning for fagfeltet

God tilgang på prosedyrer, opplæringsverktøy og kvalitetssikring gir trygghet for helsearbeidere og sikrer riktig pasientbehandling. Kartleggingen viser at laboratorievirksomheten i helsestasjonene er betydelig, men mangler et systematisk kvalitetssikringsverktøy. Erfaring fra Noklus indikerer at strukturert opplæring og kvalitetskontroller bedrer laboratorie kvaliteten i primærhelsetjenesten, og samme effekt antas for helsestasjoner og skolehelsetjeneste. Studien gir et viktig kunnskapsgrunnlag for videre utvikling av kvalitetssikring innen dette feltet. ■

Referanse:

1. Gjerde P, Ramsvig A, Fauli S. Laboratorie kvaliteten på helsestasjoner og i skolehelsetjenesten – en tverrsnittsstudie. Sykepleien Forskning. 2025;20(101691):e-101691.